CONTROLUL VAMAL VALUTAR - VERIGĂ ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII ECONOMICE A STATULUI

Octavian CIOBANU,
lector universitar, magistru în drept,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

Almost all countries with well-developed economy tend to devein leader used a policy of limitation in movement of capital and other foreign operations, primarily related to preventing the removal of currency. With the economic changes in our country was necessary foreign exchange regulation emerging market relations.

Foreign Exchange Regulation as part of the monetary and credit policy of the state is directed to achieving and maintaining economic stability in society econimuce security, determining the order of conducting foreign operations, conducted through the mechanism of the limitations of currency and exchange control.

Procesul de tranziție de la economia planificată la economia de piață impune o nouă abordare a tuturor aspectelor vieții economice din cadrul societății noastre și stabilirea unui mecanism economic real care ar stimula producătorii și consumatorii autohtoni.

În această ordine de idei, un rol important în perioada de tranziție îl joacă sistemul financiar-bancar din Republica Moldova care permite realizarea tuturor măsurilor îndreptate spre crearea și dezvoltarea relațiilor economice de prim ordin și dezvoltarea relațiilor de decontare între bancă și agenții economici.

Eficiența activității întreprinderilor industriale, precum și a altor ramuri ale economiei, depinde în mare măsură de relațiile de creditare și de decontare cu băncile comerciale, menite să stimuleze raporturile economice, lărgirea gamei produselor de larg consum, antreprenoriatul, micul business și progresul tehnico-științific, contribuind, astfel, la soluționarea unor probleme cu caracter social.

Operațiunile valutare sunt extrem de complexe și de dinamice, îndeosebi datorită faptului că, în timp și în spațiu, cursurile valutare de schimb se modifică foarte rapid.

Aproape toate țările cu economie bine dezvoltată au folosit în tendința de a deveni lider o politică de limitări în circulația capitalului și a altor operațiuni valutare, în primul rând, legate de neadmiterea scoaterii valutei. Odată cu transformările economice în țara noastră, a apărut necesitatea reglementării valutare a relațiilor de piață nou apărute.

Reglementarea valutară ca parte a politicii monetar-creditare a statului este îndreptată spre atingerea și menținerea unei stabilități economice în societate, asigurarea securității economice, stabilirea ordinii de desfășurare a operațiunilor valutare, realizându-se prin mecanismul limitărilor valutare și a controlului valutar.

Controlul valutar este un tip independent de control strâns legat de controlul vamal și efectuat de diverse organe de stat. [3, p. 319] Subliniem că aceasta formă de control nu este doar o instituție a dreptului vamal, dar, în același timp, și a dreptului administrativ, financiar, a comerțului internațional și bancar.

În conformitate cu Legea Republicii Moldova privind reglementarea valutară, art. 57 stipulează: „Controlul valutar reprezintă totalitatea măsurilor aplicate de către organele și agenții controlului valutar în scopul asigurării respectării de către rezidenți și nerezidenți a prevederilor legislației valutare.” [2]

Organele controlului valutar sunt:

a) Banca Națională a Moldovei;

b) organele vamale;

c) organele fiscale;

d) Comisia Națională a Pieței Financiare;

e) Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor din cadrul Centrului Național Anticorupție;

f) Curtea de Conturi.

În calitate de agenți sunt:

a) băncile licențiate;

b) casele de schimb valutar și hotelurile care dețin licențe ale Băncii Naționale a Moldovei;

c) persoanele juridice rezidente care, în conformitate cu legislația Republicii Moldova, au dreptul de a presta servicii legate de schimbul mandatelor poștale, prin intermediul cărora rezidenții și nerezidenții primesc/efectuează plăți și transferuri în cadrul operațiunilor valutare.

În calitate de organe ale controlului valutar, organele vamale joacă un rol important în organizarea controlului asupra operațiunilor legate de introducerea și scoaterea valutei de pe teritoriul vamal.

Pentru realizarea controlului vamal valutar este necesară determinarea valutei la trecerea peste frontiera vamală. Valuta se poate prezenta sub formă de numerar și valută în cont, în cazul în care se află sub formă de disponibil într-un cont bancar.

Codul vamal stipulează în art. 203 că organele vamale supun controlului vamal valorile valutare care trec frontiera vamală. [1] La aceste valori pot fi atribuite:

- moneda națională a Republicii Moldova, care reprezintă numerarul în lei moldovenești, și anume – bancnotele și monedele metalice (inclusiv cele ce conțin metale prețioase) emise de către Banca Națională a Moldovei, aflate în circulație, retrase sau supuse retragerii din circulație, dar acceptate la schimb de Banca Națională a Moldovei, precum și disponibilitățile aflate în conturile în lei moldovenești deschise la bănci licențiate, precum și la bănci și alte instituții financiare din străinătate (care au dreptul de a atrage depozite la vedere și/sau la termen sau echivalente ale acestora și a desfășura alte activități financiare);

- valuta străină considerată monedă națională a unui stat străin sau moneda unei uniuni monetare de state străine, precum și unitățile bănești și cele de decontare internaționale, reprezentată prin:

a) numerar în valută străină și anume – bancnote și monede metalice (inclusiv cele ce conțin metale prețioase) emise de către organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine, aflate în circulație, retrase sau supuse retragerii din circulație, dar acceptate la schimb de organele autorizate;

b) disponibilități în moneda națională a unui stat străin sau moneda unei uniuni monetare de state străine, precum și în unități bănești și de decontare internaționale, aflate în conturi deschise la bănci licențiate, precum și la bănci și alte instituții financiare din străinătate (care au dreptul de a atrage depozite la vedere și/sau la termen sau echivalente ale acestora și a desfășura alte activități financiare);

- instrumente de plată – carduri, cambii, cecuri și alte instrumente similare care reprezintă creanțe pecuniare față de emitenții acestora.

Subiecți participanți la operațiunile valutare sunt persoanele fizice și juridice în calitate de rezident și nerezident. [4, p. 366] Acest fapt este dictat de existența unor drepturi și obligații specifice la efectuarea operațiunilor valutare. La categoria rezidenților sunt atribuite:

a) persoanele fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizi) care au domiciliul în Republica Moldova, atestat cu act de identitate corespunzător, inclusiv cele care se află temporar peste hotare;

b) persoanele fizice care practică, conform legislației Republicii Moldova, anumite activități, și anume: activitate de întreprinzător în baza patentei de întreprinzător și activitate profesională de avocat sau notar în baza licenței respective;

c) persoanele juridice (de drept public și de drept privat) constituite conform legislației Republicii Moldova, cu sediul în Republica Moldova;

d) reprezentanțele cu sediul peste hotare ale persoanelor juridice rezidente, prin care se înțeleg orice subdiviziuni separate ale persoanelor menționate care le reprezintă și le apără interesele;

e) întreprinderile și organizațiile care nu au statut de persoană juridică, constituite conform legislației Republicii Moldova, cu sediul în Republica Moldova;

f) filialele nerezidenților, constituite conform legislației Republicii Moldova, cu sediul în Republica Moldova, prin care se înțeleg orice subdiviziuni separate ale persoanelor menționate care exercită anumite atribuții ale acestora;

g) misiunile diplomatice, oficiile consulare și alte reprezentanțe oficiale ale Republicii Moldova peste hotare.

În calitate de nerezidenți pot participa:

a) persoanele fizice care nu sunt rezidente, inclusiv cele care se află temporar în Republica Moldova;

b) persoanele fizice care activează ca întreprinzători sau practică alte activități în conformitate cu legislația statelor străine;

c) persoanele juridice (de drept public și de drept privat) constituite în conformitate cu legislația statelor străine, cu sediul peste hotare;

d) întreprinderile și organizațiile care nu au statut de persoană juridică, constituite în conformitate cu legislația statelor străine, cu sediul peste hotare;

e) reprezentanțele înregistrate ale nerezidenților, cu sediul în Republica Moldova, prin care se înțeleg orice subdiviziuni separate ale nerezidenților menționați care le reprezintă și le apără interesele;

f) filialele cu sediul peste hotare ale persoanelor juridice rezidente, prin care se înțeleg orice subdiviziuni separate ale persoanelor menționate care exercită anumite atribuții ale acestora;

g) misiunile diplomatice, oficiile consulare și alte reprezentanțe oficiale ale statelor străine acreditate în Republica Moldova;

h) organizațiile internaționale, constituite conform tratatelor internaționale, care beneficiază de imunități și privilegii diplomatice sau consulare;

i) reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova.

Persoanele fizice rezidente și nerezidente au dreptul:

1) la intrarea în Republica Moldova, de a introduce nelimitat numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină;

2) la ieșirea din Republica Moldova, de a scoate numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină în sumă totală ce nu depășește 10.000 de euro (sau echivalentul lor) de persoană/călătorie, fără a prezenta organelor vamale documentele confirmative;

3) la ieșirea din Republica Moldova, de a scoate numerar în monedă națională, precum și numerar și cecuri de călătorie în valută străină în sumă totală de peste 10.000 de euro (sau echivalentul lor), însă care nu depășește 50.000 de euro (sau echivalentul lor) de persoană/călătorie, cu condiția prezentării organelor vamale a documentelor confirmative pentru suma ce depășește 10.000 de euro (sau echivalentul lor), și anume a:

a) actelor vamale ce confirmă introducerea mijloacelor bănești în Republica Moldova; și/sau

b) permisiunilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova, eliberate de băncile licențiate, și/sau a autorizațiilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova, eliberate de Banca Națională a Moldovei.

Sumele ce depășesc 50.000 de euro (sau echivalentul lor) pot fi transferate din Republica Moldova în condițiile legii.

La scoaterea din Republica Moldova, de către persoanele fizice rezidente și nerezidente, a mijloacelor în valută străină, alta decât euro sau decât valuta indicată în permisiunea/autorizația pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova și/sau în actul vamal ce confirmă introducerea mijloacelor bănești în Republica Moldova, echivalentul sumelor în valutele respective se determină aplicând cursul oficial al leului moldovenesc stabilit de Banca Națională a Moldovei, valabil la ziua trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova.

Nu se admite introducerea în /scoaterea din Republica Moldova a numerarului în monedă națională, precum și a numerarului și cecurilor de călătorie în valută străină în bagajul neînsoțit de către persoana fizică.

În calitate de persoană juridică introducerea în/scoaterea din Republica Moldova a numerarului în valută străină și în monedă națională și a cecurilor de călătorie în valută străină se permite în următoarele cazuri:

a) Băncii Naționale a Moldovei – în scopul exercitării atribuțiilor sale;

b) băncilor licențiate și băncilor nerezidente – în scopul desfășurării activităților financiare;

c) persoanelor juridice rezidente – în scopurile/cazurile prevăzute de lege, precum și în cazurile în care mijloacele bănești anterior introduse în/scoase din Republica Moldova nu au fost utilizate total sau parțial;

d) persoanelor juridice nerezidente – în scopurile/cazurile prevăzute de lege, precum și în cazurile în care mijloacele bănești anterior introduse în/scoase din Republica Moldova nu au fost utilizate total sau parțial.

Persoanele juridice rezidente au dreptul de a scoate din Republica Moldova numerar în monedă națională în scopul testării dispozitivelor automate de procesare a monedelor și bancnotelor în monedă națională. După testare, dar nu mai târziu de 6 luni de la data scoaterii, numerarul scos se reintroduce în Republica Moldova.

Introducerea în/scoaterea din Republica Moldova a numerarului în monedă națională și în valută străină și a cecurilor de călătorie în valută străină de către persoanele juridice se efectuează prin intermediul persoanelor fizice reprezentanți ai persoanelor juridice în cauză cu sau fără autorizarea Băncii Naționale a Moldovei.

Controlul valutar constituie mecanismul de supraveghere administrativă, de către stat, în scopul respectării reglementărilor valutare. [5, p. 355]

Organele controlului valutar, în limita competenței lor, au următoarele împuterniciri:

a) efectuează controale asupra respectării prevederilor legislației valutare, precum și a cerințelor autorizațiilor/permisiunilor eliberate conform legislației valutare;

b) solicită prezentarea documentelor și a informației referitoare la operațiunile valutare, conform cerințelor legislației valutare;

c) efectuează controlul asupra plenitudinii și corectitudinii ținerii evidenței și raportării operațiunilor valutare;

d) solicită lichidarea încălcărilor depistate;

e) aplică față de contravenienți sancțiunile prevăzute de legislația Republicii Moldova;

f) execută alte împuterniciri în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

Controlul valutar se prezintă în una dintre cele mai importante funcții exercitate de către Serviciul Vamal al Republicii Moldova. În prezent această sferă de control este organizată metodologic si tehnologic sub conceptul de Control vamal-bancar valutar. [4, p. 352]

Un loc aparte în efectuarea controlului asupra operațiunilor valutare revine Serviciului Vamal asupra:

- repatrierii la termen a mijloacelor bănești provenite din tranzacțiile economice externe;
- integralității importului de mărfuri și prestări de servicii în conformitate cu contractele comerciale internaționale;
- echivalenței prestațiilor reciproce și la termen a livrărilor de barter;
- legalității operațiunilor necomerciale la trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova;
- supravegherii respectării legislației valutare la efectuarea altor operațiuni economice externe în limita competenței lui.

Controlul valutar în sfera relațiilor economice externe reprezintă o formă a controlului financiar statal. Acesta are drept scop respectarea legalității și a eficacității acțiunilor de formar, repartizare și folosire a fondurilor bănești ale statului și persoanelor fizice sau juridice. Necesitatea respectării legislației valutare este dictată de tendința statului de a-și asigura interesele sale în sfera circulației valutare, păstrarea rezervelor financiare și stabilizarea valutei naționale.

Realizarea eficienţă a controlului valutar, contracararea trecerii ilegale a mijloacelor bănești peste frontiera vamală este dictată de preocuparea comunității internaționale în lupta cu businessul ilegal și finanțarea terorismului internațional. [7, p. 280]

În prezent, activează un șir de organisme internaționale care au drept scop lupta cu spălarea banilor.

În concluzie, putem determina că legislația privind controlul vamal valutar se află în evoluție continuă, iar în legătură cu acesta este optimizat mecanismul de control al activității economice externe. Perfecționarea trebuie să includă în mod prioritar identificarea reglementărilor ce ar specifica funcțiile de control ale organelor vamale asupra operațiunilor valutare, în procesul cărora pot fi încălcate normele legislației valutare. La fel, este important de a elabora principii unice de efectuare a controlului valutar din partea organelor vamale din țările participante la uniunea vamală. La fel de importantă este consolidarea cooperării autorităților cu alte organe sau agenții implicate în efectuarea controlului valutar și lupta împotriva spălării banilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul Vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 01.01.2007, ediție specială.
2. Legea privind reglementarea valutară nr. 62-XVI din 21.03.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 127-130/496 din 18.07.2008.
3. Габричидзе Б. Н., Чернявский А. Г. Курс таможенного право Росийской Федерации. Москва: Издательство «Дело и Сервис», 2002.
4. Основы таможенного дела. Под. ред. В. Г. Драганова. Москва: Издательство «Экономика», 1998.
5. Тимошенко И. В. Таможенное право России. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2002.
6. Таможенное право. Под. ред. В. Г. Драганова, М. М. Рассолова. Москва: Издательство «Закон и Право», 2001.
7. Бакаев О. Ю. Таможенное право. Москва: Издательство «Норма», 2009.